

Людмила Дем'янюк,

наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук

Формування інноваційної моделі наукової бібліотеки в Ісламській Республіці Іран

У статті розкриваються шляхи формування інноваційної моделі наукової бібліотеки XXI ст. в Ісламській Республіці Іран, викремлюються основні чинники, що зумовлюють специфіку цього процесу в країні східної традиції.

Ключові слова: бібліотеки Ісламської Республіки Іран, інноваційні технології, кооперування бібліотечних фондів, національний індекс наукового цитування, Ісламський центр цитування, веб-архів.

Innovative model ways formation for XXI century scientific library in Islamic Republic of Iran were investigated in the article. Specific causes determined the peculiarities of this process under conditions of Eastern tradition were exposed.

Keywords: libraries of Islamic Republic of Iran, innovative technologies, cooperation of libraries funds, National Science Citation Index, Islamic Citation Center, web archive.

В останні роки інформаційна складова посідає дедалі вагомніше місце в усіх сферах життя суспільства. Вона відіграє сьогодні провідну роль у вирішенні наукових, культурних, техніко-технологічних проблем. Інформаційні обміни, інформаційне співробітництво держав, націй, народів стає обов'язковою умовою їх існування й розвитку. Науково-технічний прогрес, що забезпечив високий рівень розвитку інформаційних технологій, комп'ютерної техніки, зумовлює появу нових способів зберігання, оброблення та поширення інформації.

За таких умов і сучасна бібліотека перетворюється в нову якість, в інтегрований соціальний інститут, котрий поєднує в собі інформаційні, культурно-освітні компоненти, і місія такої інституції полягає не тільки у збереженні документованих суспільних надбань, а й у сприянні обігу та ефективному

використанню накопиченого людством знання шляхом забезпечення вільного до нього доступу.

Іншими словами, нинішня динамічна трансформація суспільства (насамперед його інформатизація) ставить перед книгозбірнями завдання вибору інноваційної моделі свого подальшого розвитку. І це цілком закономірно, адже саме вона здатна забезпечити життєдіяльність інституту бібліотеки в умовах відкритого суспільства знань, дає змогу їй виступати активним учасником культурних подій міжнародного, національного, регіонального та місцевого масштабу, сприяти закріпленню в суспільній практиці кращих зразків духовної спадщини, перетворенню наявних культурних форм у норми та стандарти, що забезпечують розвиток соціуму, подолання негативних наслідків глобалізації і технократизації суспільного життя.

Російська дослідниця І. П. Тікунова у своєму науковому дослідженні «Концептуальна модель сучасної бібліотеки: соціально-філософський аналіз» зазначає, що інноваційна модель бібліотеки вирізняється своєю поліфункціональністю. Наприклад, виконання нею кумулятивної функції забезпечує накопичення знання, зафіксованого в різних видах документів, створених у різний час і в різних точках простору, різними авторами та забезпечує доступ до них. Беручи участь у формуванні розподіленого бібліотечно-інформаційного ресурсу, вона відповідає за акумуляцію свого сегмента документованого знання, специфіка якого залежить від типу бібліотеки. В рамках меморіальної функції сучасна бібліотека відповідає за збереження документів, які створюються як на території обслуговування, так і поза її межами, відображають історичний та культурний розвиток цієї території, вирішуючи актуальне завдання побудови суспільства знань щодо забезпечення культурного розмаїття. Включаючи в сферу своєї відповідальності збереження цифрової спадщини, вона стає гарантом стабільності електронного середовища, забезпечуючи збереження контенту, створеного у мережі Інтернет. Реалізуючи комунікаційну функцію, сучасна бібліотека забезпечує доступ користувачів до документованого знання незалежно від їх соціально-економічного статусу і місцезнаходження. При цьому забезпечення доступності розглядається у контексті гарантії інтелектуальної свободи людини і як неодмінна умова її успішної освіти та самоосвіти. Когнітивна функція книгозбірні відображає участь у процесах управління знаннями та виробництва нового знання. Вона передбачає діяльність бібліотеки, що моделюється, стосовно структурування та систематизації інтегрованого знання (особливо в мережевому електронному середовищі), а також його оброблення та синтезування [6].

Країни світу, маючи різні можливості (економічні, політичні, культурні), перебувають на різних етапах шляху, що веде до суспільства знань. У кожній з них сформувалося своє розуміння поняття та ролі сучасної бібліотеки, діють різні бібліотечні моделі. Бібліотечна галузь України, мобілізуючи усі наявні можливості держави та ефективно використовуючи досвід зарубіжних країн, впевнено крокує шляхом власного розвитку та бере активну участь у формуванні єдиного світового інформаційного простору. Одним із основних її завдань забезпечення міжнародного співробітництва країни у сфері формування та ви-

користання інформаційних ресурсів, репрезентація нашої держави в профільних міжнародних об'єднаннях та асоціаціях, сприяння формуванню позитивного іміджу України в світовому співтоваристві [5]. Тому для вирішення нагальних питань модернізації української бібліотечної галузі, а отже інтеграції її у світовий інформаційний простір, вкрай важливо мати уявлення про моделі сучасної бібліотеки в різних зарубіжних країнах, зокрема і в Ісламській Республіці Іран.

Якщо брати Іран періоду до Ісламської революції (до 1979 р.), то в інформаційній галузі цієї країни, як зазначає американський бібліотекознавець Дж. Ф. Гарвей, можна виокремити чотири досягнення: Бібліотека університету медичних наук Ірану при Міністерстві науки та вищої освіти, котра надавала MEDLINE послуги для багатьох близькосхідних користувачів; Інформаційний відділ Національної іранської нафтової компанії, що здійснював пошук літератури на стрічках (сторінках) Американського нафтового інституту; Тегеранський центр оброблення книг (TEBROC), котрий займався реферативним та індексційним обслуговуванням в країні шляхом упровадження служби аналізу літератури, підготовки і видання бібліографічних, довідкових матеріалів для наукових потреб; Іранський дослідний інститут наукової інформації та документації (IRANDOC), якому вдалося розробити код і систему міжбібліотечного абонементу [13].

Наприкінці ХХ ст. з приходом Інтернету (а в Ірані це 1993–1994 рр.) [17], бібліотеки Ісламської Республіки Іран, як і більшість зарубіжних книгозбірень, втратили свій абсолютний пріоритет у галузі інформаційного забезпечення і змушені були шукати нові форми роботи, нові підходи до формування своїх фондів, до обслуговування користувачів, задіюючи для цього сучасні інформаційні технології. Реалії життя вимагали не тільки змін в організації практичної діяльності бібліотечних установ, а й більш якісних, ґрунтовних бібліотекознавчих, бібліографознавчих, книгознавчих досліджень, узгодження бібліотечної теорії і практики, докорінної перебудови інформаційного обслуговування науки, адаптації сервісної політики до постійно зростаючих інформаційних потреб громадян, суспільства загалом.

Першими за обґрунтування необхідності переходу іранських бібліотек до інноваційних форм роботи взялися тамтешні вчені. Активними пошуками перспективних моделей бібліотечного розвитку сьогодні опікується ціла низка іранських

фахівців: І. Саба, А. Сінаї, Т. Олюмі, Ф. С. Табаї Амірі, Н. Омад Хорасані, М. Самієі, С. Р. Шаріфабаді, М. Таджеран, Ф. Хемматзаде та ін.

Базисність фондових проблем у структурі бібліотечної діяльності зумовлює появу дедалі більшої кількості досліджень, присвячених саме бібліотечному фондознавству, питанням формування та експлуатації бібліотечних фондів, такій актуальній сьогодні проблемі, як кооперування фондів тощо.

В одній із останніх своїх публікацій «Шівейе бахрегрі аз кетабхане ва манабейе ан» («Спосіб користування бібліотекою та її фондами» (2002 р.) І. Саба наголошує, що сучасна бібліотека повинна постійно здійснювати наукове формування та оновлення бібліотечного фонду, відповідно до свого статусу та враховуючи динаміку читачьких запитів. Вона покликана створювати комфортні умови читачам для ефективного використання фонду, впроваджувати сучасні інформаційні технології, які дають змогу оперативного задовольняти запити користувачів, надавати допомогу в доборі необхідних документів, удосконалювати систему інформування читачів щодо оновлення бібліотечних фондів, запровадження нових видів інформаційно-бібліотечних послуг [27].

Досить плідно цю тему розробляє інший відомий іранський бібліотекознавець А. Сінаї. Взяти хоча б його монографію «Маджмуесазі дар кетабханеха» («Комплектування фондів у бібліотеках» (2006 р.). Автор зазначає, що сьогодні, в епоху впровадження нових технологій, розширення співробітництва між бібліотеками не лише на регіональному, а й на світовому рівнях, як ніколи раніше є актуальними питання управління бібліотекою та формування її фонду [29].

«Управління бібліотекою» – саме так називається книга Тахере Олюмі, що побачила світ у 2006 р. Це одне з перших ґрунтовних досліджень даної тематики. Олюмі відзначає, що в сучасних умовах управління діяльністю бібліотеки в режимі функціонування дедалі частіше доповнюється управлінням її розвитку. Важливим об'єктом управління розвитком стають вже не тільки колектив загалом, окремі працівники чи виконавці, а, насамперед, інноваційні технології, процеси [25].

Особливістю інноваційної моделі іранської бібліотеки є те, що в ній провідне місце посідають питання, пов'язані зі збереженням багатющих національних надбань, забезпеченням прийдешнім поколінням вільного доступу до них. На цю тему в Ісламській Республіці Іран

з'являється дедалі більше наукових розвідок. Так, Мансур Таджедаран, Сейед Резаї Шаріфабаді, Фатеме Хемматзаде аналізують перспективи збереження, накопичених за багато століть, бібліотечних фондів у відцифрованому вигляді, виявляють недоліки у цій справі, вносять конкретні пропозиції щодо покращення стану справ зі збереженням документів на традиційних носіях [30].

Останнім часом іранськими бібліотечними фахівцями детально аналізуються та активно запроваджуються фундаментальні положення, закріплені в чинних міжнародних і національних нормативно-правових актах, рішеннях і рекомендаціях професійних бібліотечних організацій, що регламентують діяльність сучасних бібліотек. Насамперед, такої міжнародної організації, як ЮНЕСКО, котра активно працює над розробленням сучасних стандартів, які б забезпечували загальний доступ до інформації і знань [7]. В іранську бібліотечну практику впроваджуються рекомендації та стандарти ІФЛА, в яких чітко виписані адекватні сучасним вимогам основні соціальні функції книгозбірні XXI ст.

Про високі темпи модернізаційної діяльності в бібліотечно-інформаційній галузі Ірану свідчать дані ІФЛА. Станом на 2010 р. у Ісламській Республіці Іран з населенням 66 429 284 чол. налічувалося 33 200 000 користувачів Інтернету. Поширення Інтернету становило 43,2 %. 41–60 % публічних бібліотек в країні пропонували доступ до Інтернету своїм користувачам. Для університетів та державних бібліотек цей показник становив 81–100 %, а для шкільних бібліотек – 20 % [16].

Іранські фахівці дедалі частіше звертають увагу на проблеми розширення та піднесення якості бібліотечних послуг, створення комфортного бібліотечного середовища, на поєднання усіх видів обслуговування (у т. ч. із використанням інноваційних технологій) з метою найповнішого задоволення запитів сучасного споживача якісним інформаційним продуктом. Для задоволення різноманітних потреб інформаційного суспільства, в якому динамічно поширюються Інтернет і телекомунікаційні технології, як справедливо наголошує Ю. Дрешер, бібліотека повинна трансформуватися в заклад, що надає широкий спектр послуг, у т. ч. раніше їй не властивих. Наукові бібліотеки мають стати партнерами для вчених і фахівців, зокрема, за допомогою підготовки аналітичних оглядів, дайджестів з відповідних напрямів і тем тощо. Масові

бібліотеки сьогодні можуть виконувати деякі функції центрів дозвілля і т. д. [3]. Бібліотека інноваційної моделі передбачає організацію дієвого процесу соціальної комунікації як в реальному, так і у віртуальному просторі. Успішна діяльність у цьому напрямі залежить, насамперед, від того, як досліджуються: склад читачів, користувачів, абонентів, структура їхніх запитів, їх задоволеність рівнем обслуговування, асортиментом послуг та ін. Постійні опитування відвідувачів проводяться, зокрема, Організацією бібліотек, музеїв та документів Центру Астан Кодс Резаві [20]. Результати цих досліджень показали, що основну масу сучасних читачів становлять молоді жінки. Це переважно студенти та учні, і тому потрібно орієнтуватись на цього читача. Такий інформаційний ресурс служить надійним підґрунтям для вироблення адекватної стратегії розвитку іранської бібліотечної галузі.

Насріндохт Омад Хорасані у своїй монографії «Хадамаат-е оумі-йе кетабхане ва равешхайе ан» («Загальні бібліотечні послуги та їх види») розглядає нарощування, розширення бібліотечних послуг як один з головних чинників розвитку бібліотечної справи в країні. Беручи до уваги, що бібліотечна послуга – це сукупний кінцевий результат бібліотечної діяльності, покликаний задовольняти визначені потреби суспільства загалом і кожного користувача зокрема, авторка закликає своїх колег до серйозного вивчення нинішніх запитів користувачів (читачів), визначення їх цільових груп та сегментів. Разом з тим вона наголошує, що якість обслуговування нині забезпечується всією багатогранною діяльністю бібліотеки (комплектуванням фондів, створенням зручного довідково-бібліографічного апарату, організацією роботи інформаційних служб, професійним навчанням персоналу тощо). Тому бібліотечні послуги, їх рівень, асортимент є результатом зусиль не тільки сервісних служб, а всього штату установи. Сьогодні перед іранськими бібліотеками, на переконання Хорасані, стоять такі завдання: а) чітка класифікація бібліотечних послуг, сучасний читач хоче вибирати з їх різноманітності йому потрібну; б) піднесення на якісно новий рівень професійної підготовки бібліотекарів. Сучасні бібліотечні працівники, отримавши запит від читача, повинні бути здатними запропонувати таку послугу, яка б максимально повно його задовольняла, відповідала його інтересам, рівню його знань; в) бібліотеки мають постійно проводити дослідження з вивчення попиту реальних та потенційних користувачів.

Адже сьогодні дуже важливо знати, якою мірою задоволені читачі роботою бібліотеки, тими послугами, які вона надає [26].

Окрім формування актуального бібліотечно-інформаційного ресурсу, системного вивчення запитів сучасних користувачів, ведення адекватної сервісної політики, надання широкого спектру послуг, для бібліотеки інноваційної моделі не менш важливим є створення оптимального пошукового апарату бібліотеки. В бібліотеках Ірану наразі крім традиційних каталогів, картотек, бібліографічних видань, активно створюються електронні бібліографічні бази даних, що відображають зміст документного фонду бібліотеки не тільки конкретної, а й інших книгозбірень. Також набувають поширення різні «лінки», або ж путівники по мережевих ресурсах Інтернету. Так, Публічна бібліотека Тегерана у своєму пошуковому апараті пропонує здійснення пошуку документів у бібліотеках країни («djostojuye beyne ketabkhanei»), лінки до таких бібліотечних наукових установ, як Товариство бібліотекознавства та інформаєзнавства Ірану [15], Асоціація новин з бібліотекознавства та інформаєзнавства (LISNA) [22], IRANDOC, Інформаційного агентства іранської книги [14], Ради публічних бібліотек країни [24] і т. д.

Важливо зазначити, що на пріоритети інформаційно розвинутої країни орієнтована і політика іранського уряду. Останній чітко позиціонує себе у системі відносин учасників інформаційного процесу: виробники – розповсюджувачі – зберігачі – споживачі інформації, знань. З боку влади значну підтримку отримують ті суб'єкти, котрі здатні виробляти і обробляти інформацію, стимулювати її пошук, ефективно управляти інформаційними процесами.

Уряд країни чітко визначив пріоритетні напрями діяльності бібліотечної галузі:

- інформатизація бібліотек Ісламської Республіки Іран, формування корпоративної бібліотечної мережі;
- нарощування інформаційно-бібліотечних ресурсів і активне їх залучення до вирішення соціально-економічних проблем країни;
- реалізація програми «Пам'ять світу» щодо збереження та просування документної спадщини як частини культурної спадщини іранського народу;
- підвищення ефективності діяльності бібліотек, розширення спектру послуг, що надаються;
- подальше поглиблення взаємодії, координації

та кооперації в діяльності бібліотек країни, розвиток міжрегіонального та міжнародного співробітництва;

- підготовка бібліотечних фахівців країни.

Перспективи бібліотек чітко окреслені і у п'ятому п'ятирічному плані розвитку Ісламської Республіки Іран на 1390–1394 рр. (2009/2010–2014/2015 рр.).

Іран першим в ісламському світі долучився до вирішення проблеми, пов'язаної зі створенням національного індексу наукового цитування. У 2001 р. розпочалися підготовчі роботи зі створення Бази даних індексу цитування наукових видань ісламського світу, зокрема з перськими журналами (Islamic World Science Citation Database) (ISC). Згодом на зібранні в Рабаті (Марокко) було вирішено залучити до ISC видання арабською та англійською мовами. У жовтні 2008 р. на конференції в Баку (Азербайджан) 57 країн-членів Організації Ісламської Конференції (ОІК) вирішили створити Ісламський центр цитування (ISC), котрий базуватиметься в Ірані. Новостворена інституція фінансується іранським урядом. Він же і визначає політику ISC [32].

Український бібліотекознавець Є. Копанєва, вивчаючи світовий досвід формування національних індексів наукового цитування, розглядає реалізацію цього проекту в Ісламській Республіці Іран. Вона зазначає, що ISC є інтегрованою системою, котра об'єднує гіперпосиланнями періодичні видання, університети, науководослідні установи і дає змогу одержувати широкий спектр наукометричних показників оцінки діяльності інституцій, дослідників. ISC формується з урахуванням можливості входження до міжнародних рейтингових систем. На початок минулого року центр охоплював понад 1,3 тис. журналів з 57 країн ісламського світу перською, арабською, англійською та французькою мовами. Користувачам надається доступ до повних текстів статей з природничих, технічних і гуманітарних наук. Структура ISC подібна до структури Web of Science. Її утворюють: Science Citation Index (використовується для аналізу якості публікацій); Journal Citation Reports (надає інформацію для визначення імпакт-факторів періодичних видань); ISC's Current Contents (містить повні тексти журнальних статей); ISC's Alert (інформує про кількість цитувань); Conference (відображає матеріали конференцій). З 2004 р. ця база даних доступна через Інтернет [4].

Варто також відзначити, що у 2009 р. ISC розпочав співпрацю з Sciverse Scopus. Це дає змогу не-

англомовним дослідженням виходити на міжнародний рівень. А загалом розглянута наукометрична платформа сприяє зміцненню співробітництва між вченими науково-технічних центрів і університетів різних держав ісламського світу [23].

Під державним патронатом перебувають і питання кадрового забезпечення бібліотечної галузі. З кожним роком в Ірані зростає кількість коледжів, університетів, які опікуються підготовкою бібліотекарів. Лише упродовж 1994–2006 рр. відповідні відділення відкрилися в Університеті Бірджанд (м. Бірджанд) – 1994, Університеті Йазду (м. Йазд) – 1994, Медичному університеті Тебрізу (м. Тебріз) – 1994, Університеті Тарбїят-е моаллем (м. Тегеран) – 1995, Університеті Перської затоки (м. Бушир) – 1995, Університеті Абу Алі Сіні (м. Хамадан) – 1996, Університеті Пайам-е нур (м. Тегеран і філіали університету в 30 містах країни) – 1997, Університеті Разі (м. Керманшах) – 1997, Медичному університеті Шахіда Бехешті (м. Тегеран) – 1997, Медичному університеті Захедан (м. Захедан) – 2000, Медичному університеті Ахваза (м. Ахваз) – 2001, Університеті Кума (м. Кум) – 2002, Медичному університеті Хамадана (м. Хамадан) – 2005, Університеті Тарбїят-е моаллем (м. Тебріз) – 2005, Медичному університеті Тегерана (м. Тегеран) – 2006. Окрім цього, освіту бібліотекарів отримують у недержаних навчальних закладах. Загалом кадри для іранських бібліотек сьогодні готують 84 відділення вищих навчальних закладів країни [21].

Усі навчальні програми орієнтовані на підготовку висококваліфікованих бібліотечних працівників, здатних використовувати найновіші інформаційні технології, займатися формуванням сучасного бібліотечно-інформаційного ресурсу (який нині включає документи на різних носіях, і не тільки конкретної бібліотеки, а й інших інформаційних систем), його структуруванням, забезпечувати надання до нього доступу, допомагати користувачам вести оперативний пошук необхідної інформації та ефективно її використовувати.

Вкладаючи великі кошти у модернізацію бібліотечної галузі, іранська влада розуміє, що саме матеріально-технічні, технологічні параметри сучасної бібліотеки, підкріплені належним кадровим ресурсом, можуть забезпечити доступ до документа незалежно від його місцезнаходження, уможливають одночасний доступ до низки віддалених джерел інформації та взаємодію з іншими суб'єктами у мережевому середовищі. Лише технічно інтегрована в інформаційний простір

бібліотека здатна забезпечувати обіг, їх ефективно використати в суспільстві.

Реальні процеси, пов'язані з розбудовою в ІРІ інноваційної моделі бібліотеки, можна спостерігати на прикладі Національної бібліотеки та архіву ІРІ (НБА ІРІ). Традиційно в головній книгозбірні країни велика увага приділяється родовій функції бібліотеки – меморіальній. Вона прагне виступати в ролі «пам'яті людства», тобто скарбницею інтелектуального, духовного надбання іранської нації. З її фондів до світового реєстру занесені такі об'єкти: Заповіт Робе Рашіді; Байсангурівська редакція «Шах-наме»; зібрання адміністративних документів Організації бібліотек, музеїв і центру документів Астан Кодс Резаві [11].

Водночас НБА ІРІ активно працює над осучасненням своєї багатогранної діяльності. Національна книгозбірня прагне стати інституцією, в якій органічно поєднуються традиційні і нетрадиційні носії інформації, її діяльність дедалі більше орієнтується на оптимізацію і гармонізацію представлення рукописного, друкованого та мультимедійного ресурсів. Уже не перший рік за участю НБА ІРІ реалізується проект, що робить можливим вільний доступ до рукописних книг у віртуальному середовищі. Так, у 2008 р. в бібліотеці стартував проект «Харам проджект» (Цифрова національна пам'ять), що зробив доступним рукописи не лише для дослідників, а й для всіх бажаючих ознайомитися з вітчизняними манускриптами.

НБА ІРІ не тільки дбає про збереження документів, раритетів, а й забезпечує доступ до них шляхом створення метаданих, переведення документованого знання у різні формати і на різні носії, експонування своїх колекцій. Тобто вона робить все можливе, щоб знання, культурні надбання іранського народу використовувалися у найбільш зручному для сприйняття, розповсюдження та використання вигляді. Формуючи ресурси електронних документів, бібліотека стає базовою структурною компонентою віртуального середовища, глобального простору, забезпечує правове регулювання щодо наданого доступу до інформаційних ресурсів. Здійснюючи систематизацію, зберігання і розповсюдження культурної спадщини, книгозбірня організовує навігацію в світі культури, в світі інформації і знань.

Одним із пріоритетних сучасних завдань Національної бібліотеки та архіву ІРІ визначено створення веб-архіву і його впровадження за даними, розміщеними на офіційному порталі. Наразі цей проект перебуває на стадії виконання [31].

Фахівці книгозбірні займаються консервацією і реставрацією книжкових пам'яток (насамперед рукописних книг), переводять їх у цифровий формат. Справа в тому, що іранці мають давню традицію підготовки рукописних книг, саме ними протягом багатьох віків укомплектовувались іранські бібліотеки. Вони й нині становлять значний відсоток бібліотечних фондів, а отже потребують великих зусиль, часу та й відповідних навичок, щоб належним чином обробити (відцифрувати) такий масив інформації. До речі, книгозбірня взяла на себе організацію для бібліотечних працівників спеціальних занять зі збереження та реставрації документів. Наприклад, у липні 2012 р. пройшли вже сьомі міжнародні курси «Пошкодження та реставрація письмового надбання», в яких брали участь бібліотечні фахівці із сусіднього Іраку [9].

Опікуючись організацією та проведенням перепідготовки кадрів, Національна бібліотека та архів ІРІ активно запроваджує нові (електронні) форми навчання. Йдеться, насамперед, про дистанційну освіту. Вона в умовах іранських реалій є особливо зручною, пришвидшує надання послуг слухачам, забезпечує якісно нові відносини і зв'язки між викладачами і студентами. Останні досить швидко набувають умінь і навичок працювати з електронними технологіями на рівні світових стандартів. Бібліотекознавці М. Карамі і М. В. Кашмірі здійснили дослідження електронного навчання, що пропонує сьогодні НБА ІРІ. Вони провели опитування слухачів за шкалою Лайкерта, в якому було 23 питання. Надійність тестів оцінювалась за допомогою коефіцієнта α -Кронбаха, показник становив 0,981, а це означає що методика є надійною. Результат: «Освіта з використанням електронних технологій у викладанні і навчанні відіграє важливу роль. Електронне навчання користувачів визначається як досить ефективно» [18].

НБА ІРІ постійно нарощує свою видавничу діяльність. Лише за останні роки тут було видано: Пурі Солтані «Технічні послуги» (1389/2010/2011), Камран Фані «DSR історії Ірану» (2012), М. Кахрі «Шкідливі мікробні чинники в бібліотечних та архівних ресурсах» (2012), С. А. Дад «Документи та листи Аміра Кабіра» (2011/2012), А. Н. Мользаде «Газета спогадів Насер ад-Діншаха» (2011/2012), М. С. Бехзаді «Посібник з правил каталогізації» (2011/2012), Г. Фадаї «Нова схема класифікації наук» (2010/2011), Ш. Та'воні «Стандарти для спеціальних бібліотек» (2011/2012),

М. Ш. Бадвнешане Пакдеман «Спеціалізовані друковані та електронні довідкові джерела» (2012), П. Розвіта «Якісне оцінювання діяльності бібліотек» (2011/2012), Б. Резаї «Арабська література (ряд РJA)» (2011/2012) та ін.

НБА ІРІ готує в різних версіях національну бібліографію, активно долучається до створення національної електронної бібліотеки. З питань модернізації своєї діяльності бібліотека плідно співпрацює з компанією «Парс Азарахш»*, яка розробляє «ноу-хау» для книгозбірень. Найбільш запитуваними продуктами компанії стали: SIS Portal, який забезпечує підготовку, упорядкування, здійснення пошуку, інтерпретації, передачі інформаційного ресурсу (це програмне забезпечення для цифрових бібліотек, воно розраховане також на університетські і спеціальні бібліотеки); RASA – реалізації легкого, швидкого та точного пошуку інформації; Digilib – доступність інформаційних ресурсів, управління ними; Web Roya – упорядкування публічних бібліотек, бібліотек медресе та мечетей, пошук та абонемент; Azarakhsh – створення цифрових даних у архівах, бібліотеках, інформаційних центрах; OFOGH – розміщення інформаційних ресурсів бібліотек у глобальній мережі Інтернет; RFID (RF Lib Suite) – реалізація технології старт-мітки, котра дає змогу запобігти крадіжці, несанкціонованому доступу і руху документів, а також підвищити продуктивність праці бібліотечного персоналу з питань організації, управління ресурсами, пошуку, абонементного обслуговування користувачів. Спеціально для НБА ІРІ фірма розробила послугу пошуку національної бібліографії через мобільний телефон. Тепер користувачі мають розширений доступ до інформаційних ресурсів, здійснюють пошук документів не тільки у фондах самої бібліотеки, а й підлеглих їй установ. Це перша бібліотека в ІРІ і третя бібліотека в світі після Бібліотеки Конгресу США та Британської бібліотеки, де запроваджено таке нововведення [8]. В інших установах, зокрема в Центрі інформації та ісламських документів, також підтримується ця послуга.

Отже, все наведене вище засвідчує, що іранські бібліотеки дедалі більше відходять від образу традиційної книгозбірні і перетворюються у динамічно прогресуючі центри інформації. Вони активно працюють над створенням власних інфор-

маційних ресурсів, заповнюючи іранський сегмент в Інтернеті, та, набуваючи статусу поліфункціональних бібліотечно-інформаційних центрів, виконують цілу низку соціально важливих функцій.

У такій інноваційній іпостасі бібліотечні установи Ірану не тільки забезпечують відтворення культурних форм нового суспільства, а й виступають його системоутворюючим чинником. Бібліотека ХХІ ст. здійснює розроблення ефективних стратегій і методів пошуку, структурування та надання знання. Вона долучається до організації знання, є його творцем, тобто бере участь у формуванні основного ресурсу суспільства знань, а значить, стає будівничим цього нового суспільства.

Сучасна іранська бібліотека як і кожної конкретної країни – це вже структурний елемент глобальної світової бібліотеки, яка не має фізичних кордонів, забезпечує передачу інформації про накопичені людством знання будь-якій людині і без будь-яких обмежень. Її інформаційна функція дедалі більше набуває орієнтуючого, аналітичного та оціночного характеру.

Список використаних джерел

1. *Валлах Р.* Out of the box: научные библиотеки в США / Р. Валлах; пер. А. Нестерова // Новое литературное обозрение. – 2005. – № 74. – С. 533–542.
2. *Габбин Барбара, Кунц Кристи.* Руководство ИФЛА по работе публичных библиотек [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ifla.org/files/hq/publications/series/147-ru.pdf>.
3. *Дрешер Ю.* Библиотека в эпоху интернета [Электронный ресурс] // Элита Татарстана. – Режим доступа: <http://www.elitat.ru/index.php?rubrika=4&st=1135&type=3&lang=1>. – Назвние с экрана.
4. *Копанева С.* Національні індекси наукового цитування / С. Копанева // Бібл. вісн. – 2012. – №4. – С. 29–35.
5. Місія, статус, завдання Бібліотеки [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/library/tasks.html>. – Назва з екрана.
6. *Тикунова И. П.* Концептуальная модель современной библиотеки: социально-философский анализ [Электронный ресурс] // Персональный сайт И. П. Тикуновой. – Режим доступа: http://tikunova-i.narod.ru/ni/koncept_dis.htm#p13. – Название с экрана.
7. Communication and Information Activities [Electronic resource] // United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. – Mode of access: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=19488&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html. – Title from the screen.
8. Daryafte noskheye androidi narmafzare jostojuye ketabshenasiye meli [Electronic resource] // Pars

* Іранська компанія, що була заснована 11 листопада 1988 р. з метою забезпечення підготовки книжкових та не книжкових матеріалів, надання інформаційних послуг бібліотекам і документним центрам країни.

- Azarakhsh. – Mode of access: <http://www.parslib.com/web/guest/598> – Title from the screen.
9. Doureye asibshenasi va marmat asare maktub [Electronic resource] // NLA IRI. – Mode of access: <http://nlai.ir/tabid/2722/mid/6372/ctl/news/Default.aspx?Subjectmid=5856&SubjectID=7770>. – Title from the screen.
10. Faezeh Sadat Tabatabaee Amiree. Third Wave Changes: The Role of Information and Communication Technology (ICT) in the Definition of Librarianship [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/amiree-khabbazan.htm>. – Title from the screen.
11. Hafezeye jahaniye yunesco [Electronic resource] // National Library and Archives of IR of Iran. – Mode of access: <http://old.nlai.ir/Default.aspx?tabid=1736>. – Title from the screen.
12. Hamayeshha [Electronic resource] // Pars Azarakhsh. – Mode of access: <http://www.parslib.com/web/guest/612>. – Title from the screen.
13. *Harvey J.* Information service in the Islamic Republic of Iran / J. Harvey // *International Library Review*. – 1988. – Vol. 20, Iss. 3. – P. 273–306.
14. IBNA [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ibna.ir>. – Title from the screen.
15. ILISA [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ilisa.ir>. – Title from the screen.
16. Iran IFLA world report 2010 [Electronic resource] // IFLA. – Mode of access: http://www.ifla-world-report.org/cgi-bin/static.ifla_wr.cgi. – Title from the screen.
17. Internet dar Iran: chaleshhaye enkelab va demokrasi [Electronic resource] // Radio zamaneh. – Mode of access: http://radiozamaaneh.com/special/2008/05/post_529.html. – Title from the screen.
18. *Karami M., Kashmiri M. V.* Arzyabiye dourehaie amuzeshe elektronikiye olyum-e ketabdari va arshivi dar sazman-e asnad va archive melli [Electronic resource] // NLA IRI. – Mode of access: http://journals.nlai.ir/faslname/browse.php?a_id=1676&slc_lang=fa&sid=1. – Title from the screen.
19. Khadamate ettelaesani pars azarakhsh bar ruye telephone mobayl [Electronic resource] // Pars Azarakhsh. – Mode of access : <http://www.parslib.com/web/guest/606;jsessionid=9FF86BA0320C58BA564BD8A787319569>. – Title from the screen.
20. *Khademian M., Khajeh Nameghi A.* Identifying the Information Needs and the Level of Satisfaction of the Clients Using the Libraries Affiliated to “the Organization of Libraries, Museums and Documents Center of Astan Quds Razavi” [Electronic resource] // NLA IRI. – Mode of access: http://journals.nlai.ir/faslname/browse.php?a_code=A-10-12-924&sid=1&slc_lang=fa. – Title from the screen.
21. *Kiani H.* Education for Library and Information Science in Iran: Current Trends [Electronic resource] // *International Journal of Information Science and Management*. – 2009. – Vol. 7. – № 2. – Mode of access: <http://www.lisna.ir>. – Title from the screen.
22. LISNA [Electronic resource] // LISNA. – Mode of access: <http://www.lisna.ir>. – Title from the screen.
23. *Mehrad J., Naseri M.* The Islamic World Science Citation Center: A New Scientometrics System for Evaluating Research Performance in OIC Region [Electronic resource] // *International Journal of Information Science and Management*. – Vol. 8. – № 2. – Mode of access: http://www.srlst.com/ijist/V8N2/ijism-V8N2_files/ijism82-1-10.%20.pdf. – Title from the screen.
24. Nehade ketabkhanehaye omumiye keshvar [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.iran-pl.ir>. – Title from the screen.
25. *Olumi T.* Edareye ketabkhane. – Tehran: Semmat, 1377. – 190 s.
26. *Omadkharasani N.* Khadamat-e omumiye ketabkhane va shivehaye an. – Tehran, 1386. – 281 s.
27. *Saba I.* Shiveye bahregiri az ketabkhane va manabeye an. – Tehran, 1381. – 256 s.
28. *Samiei M., Rezaei Sharifabadi S.* Digital Preservation in Digital Libraries: Review of Strategies [Electronic resource] // NLA IRI. – Mode of access: http://journals.nlai.ir/faslname/browse.php?a_id=1310&sid=1&slc_lang=fa. – Title from the screen.
29. *Sinai A.* Madzhmuesazi dar ketabkhaneha. – Tehran: Semmat, 1385. – 146 s.
30. *Tajdaran M., Rezaei Sharifabadi S., Hemmatzadeh F.* Preservation Status in the National Library and Archives of I.R. Iran in Comparison with the National Libraries of Canada, the U.S., the U.K. and Australia [Electronic resource] // NLA IRI. – Mode of access: http://journals.nlai.ir/faslname/browse.php?a_code=A-10-12-927&sid=1&slc_lang=fa. – Title from the screen.
31. Tarh-e emkan-e sandzhiye idzhade archive-veb dar sazman-e asnad ve ketabkhaneye iran [Electronic resource] // NLA IRI. – Mode of access: <http://www.nlai.ir/Default.aspx?tabid=2437>. – Title from the screen.
32. *Wagdy Sawahel.* Islamic countries to get own science citation index Science communication: Science publication <http://www.scidev.net/en/science-communication/science-publishing/news/islamic-countries-to-get-own-science-citation-inde.html>.